

**Posthistoria från
Ransbergs socken
i Västergötland**

Erik Lindgren

**Förlagan tillverkad år 1992
Detta är kopia nr**

Copyright Erik Lindgren

Posthistorisk skriftserie nr 71

Inledning

Texten i detta häfte börjar med ett citat. Det är ett av många exempel på hur dokumenten avslöjar de "vanliga" människornas önskan om möjligheter till kommunikation med omvärlden. I anslutning härtill har jag funnit anledning att göra en liten återblick på hur postnätets fasta punkter vuxit fram efter hand som olika slag av postanstalter kommit till. Därigenom får vi också en liten redovisning av terminologin. I dagens postverk är den inte tillämplig, eftersom alla enheter med kundbetjäning sedan 1986 kallas postkontor. Dessutom är det hela något flytande, kan man säga, genom den beslutade strukturförändringen med beteckningen "Nät 92". Beslutet innebär i korthet att Posten även i fortsättningen kommer att ha ca 2000 serviceställen, men *formerna* för denna service förändras successivt. På mindre orter (med färre än 1000 hushåll) införs samverkan med bank på 300 platser och postkontor etableras i butiker på 350 ställen. På större orter kommer 250 av totalt 700 postkontor att ersättas med s k Närpost.

För skrivande posthistoriker blir det svårare att för framtiden redovisa organisationsförändringarna. Framför allt blir det svårt att, som jag hittills gjort i min posthistoria, namngiva cheferna för respektive postkontor. Genom divisionalisering finns det nämligen två eller flera chefer på många håll. Jag vet inte i skrivande stund hur min framtida redovisning skall se ut, men för detta häfte har jag valt mitt hittills använda sätt. Det innebär slumpvis valda exempel på människornas kamp för goda kommunikationer, inbakade i den löpande texten som kronologiskt berättar något om vilka chefer som ansvarat för posten.

För att underlätta läsningen har jag moderniserat stavningen i citerade dokument men sökt undvika att ändra på texten. För många är det kanske besvärande att läsa de långa meningarna. För att underlätta kursiverar jag alla längre citat. I några fall kan man undvika att läsa dem utan att förlora sammanhanget, eftersom den föregående eller efterföljande texten förklarar omständigheterna eller påföljden av de citerade skrivelserna.

Växjö den 29 juni 1992

Erik Lindgren

Poststationer på landsbygden

"I anledning av väckt fråga om behovet för socknen av en förbättrad postgång och i sammanhang därmed inrättandet av en poststation, på sådana grunder, som omförmåles i Kungl.Maj:ts nådiga brev till Kungl.Generalpoststyrelsen av den 9 mars 1860, om vilkas inrättande inom avlägsnare orter, Konungens Befallningshavande i länet, genom dess kungörelse av den 19 november sistnämnde år, uppmanat vederbörande menigheter, att göra anmälan, företogs nu i enlighet med därom utfärdad och uppläst kungörelse detta ärende till överläggning."

Vid kommunalstämman i Ransbergs skolhus den 28 mars 1863 fick protokollets femte paragraf den ovan citerade inledningen. Det åsyftade kungliga brevet och kungörelsen från länsstyrelsen lämnade vägen öppen för framställningar om poststationer, framställningar som naturligtvis prövades noga före beslut.

Innan verkningarna av kungabrevet den 9 mars var synliga fanns det i vårt land i stort sett inga andra fasta postanstalter än postkontor, vid denna tidpunkt till ett antal av 175 stycken. Av dessa var 48 postexpeditioner, en benämning som kan skapa problem för dem som inte sysslats med posthistoria. Låt oss kalla även dem för postkontor. De var i praktiken en lägre klass av postkontor. De högsta klasserna var postkontor enligt vokabulären och de lägsta klasserna var postexpeditioner. De var med få undantag förlagda till städer. Min posthistoria berör i huvudsak landsbygdens postanordningar.

Beteckningen postexpedition kom till 1849 som resultatet av en form av lönereglering till postcheferna. Med vissa ändringar under de följande 25 åren upptog 1874 års normalstat sju klassers postkontor, av vilka klasserna I - IV avsåg postkontoren och klasserna V-VII postexpeditioner. Postkontorens chefer kallades postmästare, tillsatta med kunglig fullmakt, medan postexpeditionernas chefer var postexpeditörer, tillsatta av poststyrelsen. Gentemot kunderna hade de samma befogenhet.

För att inte försvåra läsningen av min framställning kallar jag båda

slagen för postkontor, inte minst därför att från och med 1882 betecknades samtliga som postkontor med fördelning på klasserna 1 - 7.

Utöver postmästare fanns det med början 1830 ett litet antal sk postuppsyningsmän. De tillsattes i glest befolkade delar av landet, huvudsakligen i Norrland. De fasta postanstalter som därigenom kom till stånd, kallades postuppsyningsmansplatser. Deras totala antal översteg aldrig samtidigt 21, det antal som fanns 1860, när regeringsbeslutet om poststationer på landsbygden kom. Det visade sig också att de flesta av postuppsyningsmansplatserna inom en femårsperiod förvandlades till poststationer.

Regeringsbeslutet 1860 om poststationer avsåg att *"å lämplige ställen inrätta ett nytt slag av poststationer, vilka äro ämnade att, såsom speditionskontor, för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition"*. Det dröjde emellertid nära nog ett helt år efter att regeringen bemyndigat poststyrelsen att inrätta sådana, innan de första kom till stånd. Poststyrelsen informerade länsstyrelserna om möjligheten och länsstyrelserna lät budskapet gå ut i sina allmänna kungörelser. På så sätt kom frågan upp bl a vid kommunalstämman i Ransberg den 28 mars 1863.

Andra senare tillkomna former av postanstalter med kundbetjäning var filialpostkontor och brevsamlingsställen, från vilka vi kan bortse i detta sammanhang. Dessutom tillkom 1920 ett mellanting mellan postkontor och poststationer med termen *postexpedition* (ej att förväxla med de postexpeditioner som fanns under åren 1849-1871). Senare tidens postexpeditioner hade inte några underlydande poststationer men avgav sina redovisningar direkt till poststyrelsen. Poststationerna däremot redovisade till de överordnade postkontoren. Cheferna vid "den moderna tidens postexpeditioner" titulerades stationsmästare.

I slutet av 1920-talet inrättades stationära lantbrevbärare, snart nog kallade *postombud*. På slutet av 1960-talet användes sådana i viss utsträckning för att underlätta indragning av poststationer. De underlättade övergången till lantbrevbärning för dem som bodde närmast den indragna poststationen. Skälet för deras tillkomst var ett helt annat. De öppnades på platser där underlaget var för litet för en poststation.

Termen *postställe* fanns under en övergångstid från mitten på 1970-talet för mycket små poststationer, men från och med 1986 kallades även dessa för postkontor. De dittillsvarande poststationerna hade då

hunnit dras in eller organiseras om och fått benämningen postkontor (med prefixet "lokal" under en övergångstid fram till och med 1985).

Omkring 1990 började man anlita entreprenader för mindre postkontor på så sätt att befintliga postlokaler avvecklades och rörelsen överläts på en bank eller en butik. I förordet har jag nämnt att målsättningen ligger på ca 650 entreprenadkontor och det kommer troligen att vara genomfört före sekelskiftet.

Ransbergs socken får en poststation

Vid kommunalstämman den 28 mars 1863 i Ransbergs skolhus kände man till att poststyrelsen hade lämnat utan avseende en tre år gammal ansökan om viss förbättring av postgången. Det var då fråga om ett önskemål av invånarna i Hjälstads, Bellefors och Ransbergs församlingar att få ändring i den redan befintliga postgången. Det rörde sig om postlinjen mellan Mariestad och Karlsborg som gick genom Fägrede och Udenäs socknar. Man ville att den skulle gå längre söderut genom de tre nämnda församlingarna. Västra Stambanan hade öppnats för allmän trafik 1862 och stämman tyckte att *"en postförbindelse med järnvägen numera var för orten alldeles oundgängligen av nöden även om ernäendet av en sådan skulle ske med anlitaend av egna medel"*.

Flera affärsmän och andra korrespondenter inom Bellefors och Ransbergs församlingar lovade att bidra till postföringen, om en poststation inrättades i Ransberg. På de grunderna ingavs en framställning och efter en omständlig remissprocedur beslöt poststyrelsen att en poststation skulle öppnas vid Ransbergs kyrka den 1 juli 1865. Den fick namnet Ranekulle.

Den önskade förbindelsen med järnvägen nådde man genom att en postlinje inrättades från Moholm till Karlsborg över Karlslunds och Ranekulle poststationer. Posten befordrades fyra dagar i veckan i vardera riktningen, som den ursprungliga tidtabellen visar.

Karlsborg—Karlslund— Ranekulle—Moholm (från juli månads början).												
T.	F.	—	3	f. m.	Karlsborgs postexpedition	O.	L.	8	—	e. m.		
O.	L.	—	4	f. m.	Karlslunds poststation	M.	Th.	7½	—	e. m.		
T.	F.	5½	6	f. m.	Ranekulle poststation	O.	L.	5	5½	e. m.		
O.	L.	6½	6½	f. m.	Moholms postexpedition	M.	Th.	4½	4½	e. m.		
T.	O.	F.	L.	9½	—	M.	O.	Th.	L.	—	1½	e. m.

Senare ändrades postföringen på så sätt att det blev två linjer mellan Moholm och Karlsborg, den ena via Karlslund och den andra via Ranekulle, vardera med två turer i veckan, som 1874 års tidtabell visar.

Moholm—Karlsborg (från den 21 februari 1874).										
T.	L.	—	4	f. m.	Moholms postexpedition	O.	L.	10	—	e. m.
T.	L.	7½	8	f. m.	Karlslunds poststation	O.	L.	6	6½	e. m.
T.	L.	11	—	f. m.	Karlsborgs postexpedition	O.	L.	—	3	e. m.
—										
S.	Th.	—	4	f. m.	Moholms postexpedition	M.	F.	9½	—	e. m.
S.	Th.	7	7½	f. m.	Ranekulle poststation	M.	F.	6½	6½	e. m.
S.	Th.	9½	—	f. m.	Karlsborgs postexpedition	M.	F.	—	4	e. m.
—										
				3						
				2½						
				5½						
				2½						
				2						
				4½						

Låga löner

Till föreståndare för Ranekulle poststation utsågs vid starten den 1 juli 1865 skolläraren Andreas Bäckström. Hans årsarvode på 200 kr höjdes efter framställning med 40 kr från den 1 juli 1873. En ny framställning i lönefrågan den 9 december 1874 ledde till att årsarvodet blev 400 kr från 1875. Bäckström motiverade sin ansökan med bl a följande ord:

Från och med nästa års början lära posterna vid stationen ökas till 11 i stället för hittills endast 4 gånger i veckan, och korrespondensen på platsen så väl i följd härav som genom den mängd folk som från och med nästa år bliver sysselsatt med arbete å järnvägen mellan Carlsborgs fästning och Skövde stad, på mitten av vilken linje Ranekulle är belägen. Tager man i betraktande kontorshyra, städning, eldning, ljus mm som erfordras, så uppkommer en betydlig avkortning av lönen."

Även om framställningen "gick vägen" som man säger, kan det vara anledning att dröja litet vid det utdraget ur Bäckströms framställning. Det är tre punkter som man kan finna anledning att kommentera.

Bäckströms påpekande att arbetet skulle komma att ökas med 1875 års ingång hänger samman med hans kännedom om 1873 års riksdagsbe-

slut att kronobrevbäringen skulle upphöra. Den omorganisationen genomfördes i Västergötland med början 1875 och medförde tillkomsten av nya postlinjer i postverkets regi, ävensom ett stort antal nya poststationer.

Det andra skälet i Bäckströms framställning var den väntade anhopningen av folk för byggnationen av järnvägen Skövde-Karlsborg. Det var naturligt att vänta sig merarbete vid poststationen med folk från olika orter som postkunder. Någon korrespondens hade ju rallarna med sina respektive hembygder.

Däremot tänkte väl Bäckström i det sammanhanget inte på vilka konsekvenser järnvägen skulle få för hans del, nämligen uppsägning. Till detta återkommer jag i nästa avsnitt.

Den tredje punkten jag skulle vilja kommentera i det korta utdraget ur Bäckströms framställning är "en betydlig avkortning av lönen" som han framhåller. Det utgick inga expensanslag till poststationsföreståndarna. De fick själva hålla lokal och bekosta inköp av skrivmateriel, lack mm. Ändå fick de nöja sig med knappa löner, på sina håll bara 100 kr om året eller ännu lägre. I Småland finns exempel på så låga årsarvoden som 15 kr. I flera landskap finner man också exempel på att föreståndare under viss tid arbetat utan arvoden, men då har i allmänhet församlingarna tillskjutit vissa belopp.

Järnvägspoststationer

I min inledande korta redovisning av olika slag av fasta postanstalter har jag inte spaltat upp poststationerna i de två huvudgrupper som man kan tala om, nämligen lantpoststationer och järnvägspoststationer. Men det finns anledning att göra en återblick på detta i anslutning till den förändring som inträffade i Ranekulle 1876.

Från den 16 februari 1863 tillämpades en överenskommelse mellan dåvarande SJ och postverket, som vid presentationen fick följande lydelse i utdrag:

"Med undantag endast för Södertelje övre station ävensom alla de orter, å vilka finnes postkontor eller postexpedition, bliva vid samtliga Statens järnvägsstationer även inrättade poststationer, vilka i allmän-

het och där ej särskilt annorlunda förordnas, förestås av stationsinspektör, stationsmästare eller annan järnvägstjänsteman på stället".

Överenskommelsen hade föregåtts av omfattande skriftväxling och mer eller mindre på prov hade anordningen med förenande av post- och järnvägstjänst redan börjat. Några skånska järnvägspoststationer hade öppnats den 15 november 1862 och i Västergötland finns flera intressanta exempel. Moholm fick t ex en poststation "i F A Styrländers bostad inom järnvägsstationens område" den 1 oktober 1861, men den poststationen var inte de facto förenad med järnvägen.

Det var däremot poststationen i Vårgårda, öppnad den 1 januari 1862 med stationsinspektör Fr Sundler som föreståndare. Han blev därmed pionjär som ansvarig för en förenad post- och järnvägsstation. Mera om förenade poststationer finns att läsa i min bok "Humlegubbar" (ISBN 91-970657-3-0). De finns på biblioteken men den kan också rekvireras direkt från mig.

Överenskommelsen mellan postverket och SJ följdes efter hand också av överenskommelser mellan postverket och andra järnvägsföretag. Långt ifrån alla församlingar var med på att järnvägar stakades genom eller intill socknens kyrkby och det finns gott om exempel på att avståndet från kyrkbyn till den närmaste järnvägsstationen blev flera kilometer. Men poststationer i kyrkbyarna låg illa till när det gällde att få behålla poststationen där, när tågen började gå. De flesta drogs in och man kan utan överdrift säga, att det hörde till undantagen att kyrkbyn fick ha sin poststation kvar i sådana fall.

Detta var Andreas Bäckström sannolikt inte medveten om förrän han blev uppsagd från sin tjänst som föreståndare för Ranekulle poststation, när järnvägen mellan Skövde och Karlsborg började närma sig fullbordan. På ett avstånd av ca 4 km från kyrkbyn byggdes Fagersanna järnvägsstation. Andra stationer vid den nya järnvägen var Igelstorp, Tibro och Mölltorp. Poststyrelsen lät inrätta förenade poststationer i samtliga fyra järnvägsstationer och beslöt också att poststationerna Ranekulle och Sventorpsby skulle dras in samtidigt som järnvägen togs i bruk för allmän trafik. Denna händelse ägde rum den 27 juli 1876 till glädje för hela bygden, åtminstone i vad gäller tågtrafiken. Bland de mindre glada fanns kronofogden i Södra Vadsbo fögderi G H Möller.

Kronofogden klagar hos länsstyrelsen

När kronofogden fått veta att poststationsföreståndare Andreas Bäckström hade blivit uppsagd från sin befattning, skrev han den 4 juli 1876 till landshövdingen i Mariestad och begärde att poststationen vid Ransbergs kyrka skulle få bibehållas. Han behövde den på nära håll för sin korrespondens och han påtalade höga kostnader för budskickning till Fagersanna. Som prejudikat åberopade han det faktum att Fredsbergs socken hade fått en poststation vid kyrkan trots att det fanns ett postkontor i Töreboda inom samma socken. Ur hans brev till länsstyrelsen gör jag följande citat:

"Väglängden fram och åter till Fagersanna uppgår till 0,8 mil per dag och sålunda för året 292 mil, och kostnaden för postforslingen efter minst 50 öre per dag, varunder intet bud fås på så lång väg, komme alltså att utgöra 146 kronor om året, en i sanning allt för dryg utgift för tjänstebrevens fortskaffande, som den förut ringa lönen ej förmår bära, utan måste jag alltså inskränka posthämtningarna till endast två dagar i veckan, vilket med tidens fordringar på snabba kommunikationer, samt för den mängd av ämbetsskrivelser som från Kronofogdekontoret oupphörligen måste utgå till Kungl. Maj:ts Befallningshavande, Kronolänsmännen och fjärdingsmännen, ävensom till prästerskapet och Kommunalstyrelserna i fögderiet med flera, blir allt för otillräckligt, och urståndsättes jag sålunda att med den skyndsamt som erfordras, fullgöra Konungens Befallningshavandes bud och befallningar.

Väl stadgar Kungl. förordningen den 5 december 1873 att de landstatstjänstemän som ägde rätt begagna sig av den forna Kronobrevbäringen äro skyldiga till närmaste postanstalt själva avsända och dit fortskaffa sina brev i tjänsteärenden, men nog förekommer det allt bra hårt om denna författning skall tillämpas ända därhän att tjänstemännen tvingas till så betydliga uppoffringar av enskilda medel för fullgörandet av tjänsten, helst dess förr ägande lagliga rätt att med Krono-

brevbärare få försändelser i tjänsten sig till och från skickade, genom Kungl. General Poststyrelsens åtagande att gamla Kronobrevbäringen fullgöra, blivit oss sålunda fräntagen.

Bibehållandet av Ranekulle poststation vore fördenskull i högsta måtto önskvärd, ej allenast för Kronofogdeexpeditionen i Södra Wadsbo Fögderi, utan jämväl för Pastorsämbetet i Ransberg, samt hela södra och västra delarna av denna vidsträckt och folkrika församling samt en del av tillstötande Kyrkefalla socken, som i följd av avståndet ej kan med någon fördel för postgången begagna sig av Fagersanna Järnvägsstation; och är jag fullt övertygad om att Ranekulle poststation, även sedan Järnvägsstationen tillkommit, skall ej allenast bära sina egna omkostnader, utan jämväl lämna överskott såsom hitintills".

Landshövdingen höll sin kronofogde om ryggen som framgår av dess brev till poststyrelsen den 12 juli 1876. Det hjälpte inte. Uppsägningen av Andreas Bäckström kvarstod och Ranekulle poststations datumstämpel och sigill levererades till postverkets persedelförråd.

Till Kungl. General Poststyrelsen
1876 den 17 juli samma månad och exp. skr. till
K. M. J. B. i Skaraborgs län

Kronofogden G. H. Skollers bilagde
skrift angående bibehållande af post-
stationen Ranekulle för Konungens
Befallningshavande har emte afverdem
ha, förordande bifall till hans d. n. d.
gjorda framställning och vitsordande
giltigheten af de skäl han till stöd
för densamma anför. -
Malmholm i handkanslitt den 12
juli 1876
På handhöfdings ämbetets vägnar
Skrifvaren C. J. Jönvall

Post i stationshuset

Andra inventarier än datumstämpel och sigill skickades jämte blanketter med den sista avgående posten till Fagersanna. Där blev stinsen Johannes Wallander ansvarig för skötseln av posten med 240 kr i årsarvode. Hans efterträdare i maj 1891, Herman Ludvig Wällberg, lyckades få det höjt till 360 kr.

Stinsarna flyttade mycket i landet, inte bara under 1800-talet utan i stort sett under hela järnvägsepoken, åtminstone vid de privata banorna. Från den 1 juni 1896, dvs fem år efter Wällbergs tillträde, blev Anders Gustaf Hugo stins och postansvarig i Fagersanna. Han var född i Östergötland men kom närmast från Alby i Medelpad.

Visserligen var det järnvägsbefälet som ansvarade för posten, men ofta fullgjordes själva postärendena av biträden på järnvägsbefälets ansvar. Formellt övertog Per Oskar Moberg ansvaret i mars 1916, följt i juni 1919 av Fritz Hjalmar Johansson. Denne hade då varit föreståndare för poststationen i Vimo vid Mora sedan 1892.

Post och järnväg skilda

Utvecklingen var positiv i Fagersanna och det gick inte i längden att ha post och järnväg förenade. Den 1 juli 1920 skildes uppgifterna åt och hemmansägaren Herman Andréén tog över poststationen. Han deltog själv i göromålen "endast i ringa grad". Det rapporterade postdirektionen i Göteborg till poststyrelsen den 19 oktober 1926 och begärde att hans dotter Irma Lilly Maria skulle få tillgodoräkna sig tjänstetid från den 1 juli 1920, när hon formellt trädde till som föreståndare med 1927 års ingång. Enligt poststyrelsens beslut fick hon ett ålderstillägg, räknat från 1926 års ingång. Poststationsföreståndarnas löner hade blivit reglerade enligt ett visst system för hela landet från att ha varit betingade.

När fru Hugo gick i pension den 1 november 1964, tog Maj Gunvor Linnéa Löfgren över för en relativt kort tid. Hon avgick med juli månads utgång 1967 och befattningen hölls vakant till poststationens indragning den 1 september 1971.

Vikarien Jalmor Holst, som hade poststationen i en förhyrd lokal i järnvägsstationen, fick ändå en efterföljare. Man inrättade nämligen ett postombud som förstärkning åt lantbrevbäraren och till tjänst för dem som inte kunde få kontakt med denne under turen. Handlanden Evert Hasselqvist blev utsedd till postombud och fick uppleva att han utnyttjades allt mindre. Postmästare Sven Pettersson i Skövde kunde konstatera att genomsnittet var fyra kunder per dag och postdirektionen beslöt dra in postombudet den 1 september 1975. Hans datumstämpel hade haft gravyren TIBRO 1 POSTOMB 1.

Med en ny policy medgav poststyrelsen efter många framställningar att "förlorade" postnamn under vissa villkor kunde återfås. Kvoten var enligt förhandsinformationen mycket snäv, men i realiteten blev det många fler medgivanden på grund av ett uppdämt behov. Även Fagersanna fick del av kakan såtillvida att postnamnet Fagersanna återinfördes den 1 april 1992 samtidigt som 13 andra postorter blev pånyttfödda. Dessutom infördes då fyra helt nya postortsnamn.

Postombud

Under sin storhetstid hade Fagersanna utväxling med två postombud, Hönsa 1 juli 1934 - 30 november 1954 samt Fridhem 1 augusti 1944 - 31 oktober 1960. Deras datumstämplar gav avtrycken FAGERSANNA POSTOMB 1 resp FAGERSANNA POSTOMB 2. Det förstnämnda postombudet omtalas närmare i ett särskilt avsnitt i detta häfte (sid 14).

Postombuden som började inrättas omkring 1928 med beteckningen *stationär lantbrevbäring* steg rätt snabbt i antal. Det var tydligen ett uppdämt behov på platser där underlaget var för litet för en poststation. Förteckningen den 15 maj 1935 över postombuden upptar 303 stycken. De inledande anvisningarna omfattar bl a följande text:

"Vid adressering av post, avsedd att tillställas adressat genom postombud å viss ort iakttages, att såsom adresspostanstalt anges den postanstalt, som förmedlar postutväxlingen med postombudet.

Postombud innehar datumstämpel för avstämpling av försändelser m m. Datumstämpeln innehåller adresspostanstaltens namn samt ordet postomb. jämte postombudets nummer vid adresspostanstalten."

Poststation i Mossebo?

Den 26 mars 1895 höll Ransbergs kommun sin ordinarie kommunalstämma i Mossebo skola. Skolläraren där J E Andrén fick i uppdrag att göra framställning till poststyrelsen om att få en poststation. Av någon anledning, svår att förstå, tog han mycket lång tid på sig för att fullgöra uppdraget. Han daterade sitt brev i frågan den 15 januari 1896.

Han framhöll att en stor del av socknens invånare hade lång väg till järnvägsstationen i Fagersanna, där poststationen fanns och menade att en postlinje från Fagersanna till Mossebo med poststation där skulle "kunna bringas till stånd med en årlig utgift för postverket av högst 150 kronor".

Som ett alternativ "ville stämman fästa uppmärksamheten på anordnandet av en större, flera socknar genomskärande postlinje, nämligen från Fagersanna poststation till Mossebo folkskola samt vidare till Beatebergs socken, där denna nya linje kunde anknytas med den därvarande postlinjen genom Ekeskogs och Bellefors socknar till Moholms järnvägsstation, å vilken linje en betydande post två gånger i veckan i vardera riktningen bleve befordrad".

Under den följande remissbehandlingen fann postmästare Johan Edvin Ljungberg i Karlsborg "skäl icke vara för handen att i någon del tillstyrka bifall åt ansökningen". Han tillade:

"Här finnes inom orten en annan församling, Undenäs, som har minst dubbla ytvidden mot Ransberg, men icke mer än en postanstalt, belägen i socknens södra del. Vid jämförelse med den församlingen och Ransbergs avlägsnast boende innevänares besvärligheter i fråga om förbindelse med närmaste postanstalt, äro förhållandena inom Ransberg ej nämnvärda".

Kronofogden ansåg däremot lantbrevbäring vara berättigad och när postdirektionen i Göteborg redovisade ärendet till poststyrelsen i ett brev den 26 maj 1896 tillstyrktes att en lantbrevbäring skulle inrättas på en 3,3 mil lång ringlinje från Fagersanna över Spethult, Noloset, Viken, Hönsabro, Blombacka och åter till Fagersanna men bott med en tur i veckan.

Poststyrelsen skrev den 16 juni 1896 till länsstyrelsen i Mariestad, som svarade efter 40 dagar bland annat "att allmänhetens i orten behov av postförbindelse icke kan anses bliva tillgodosett med mindre än att dylik brev bäring å nämnda linje äger rum minst två gånger i veckan".

Följden blev poststyrelsens beslut i enlighet därmed vid föredragning den 25 september 1896. Med maskinisten Carl August Lindell i Fagersanna tecknades ett kontrakt om att fullgöra lantbrevbäringen två gånger i veckan med en ersättning av två kronor per tur.

För den händelse Kongl. Generalpoststyrelsen anordnar postförbindelse genom gångbud eller annalides från poststationen i Fagersanna å Sköfde-Karlsborgs järnväg till Mossebo i norra delen af Ransbergs församling af Skaraborgs län och upprättar poststation i Mossebo folkskola, förklarar sig undertecknad villig att mot det arvode, som Kongl. Generalpoststyrelsen kan pröfva skäligt, förestå och sköta bemälda poststation samt genom gångbud ombestyrja regelbunden postföring två gånger i veckan mellan Mossebo skola och Fagersanna poststation.

Mossebo, ad: Fagersanna den 15 Jan. 1896

Vördsamligest

*J. E. Andrén
ord. skolläran vid Mossebo skola
af Ransbergs församling*

Örlen

Även om man inte lyckades få en poststation i Mossebo skola, fick socknen ändå en ytterligare poststation. Under utredningen förelåg önskemål om att den skulle förläggas till Hönsa. Så blev emellertid inte fallet, bland annat av brist på lokal och förslag om lämplig föreståndare. Valet föll i stället på Örlen, där poststationen inrättades med 1914 års ingång. Handlanden Fredrick Forssell antogs till föreståndare. Han fick 120 kr i årsarvode för sitt bestyr med posten, en summa som höjdes till 150 kr, räknat från den 1 oktober 1916.

Fröken Hedvig Otilia Forssell, senare med efternamnet Pearsson, tog över poststationen den 1 oktober 1919 och blev dess siste innehavare. Poststationen drogs nämligen in den 1 december 1963, samtidigt som fru Pearsson avgick med skälderdomsunderstöd. Det var den förra för pension som fanns för avtalsanställd personal inom postverket innan ATP-systemet infördes.

Hönsa

Kommunalnämndens ordförande i Ransberg J Bengtsson och folkskollärare Anton Lundkvist i Hönsa enades jämte några andra samhällsföreträdare om ett brev till poststyrelsen den 8 februari 1933. Där bad de om "övervägande huruvida möjligheter funnes för inrättande av poststation här". De stöddes av en lång namnlista med personer som hämtade eller lämnade sin post hos handlanden Sven Kaminsky. Framställningen slutade med följande rader:

"Att Hönsa är lägligt för poststation ha postmyndigheterna för länge sedan insett. År 1913 var en sådan starkt ifrågasatt här men måste då förläggas till annan plats, emedan ingen lämplig vare sig lokal eller personal då kunde uppbringas. Nu är tillfället däremot mycket gynnsamt enär handl. Kaminsky som sedan 1919 haft postdistributionen om hand, på egen bekostnad inrättat praktig lokal med låsförsedda fack och har till sitt förfogande fullt kunnig person att sköta arbetet".

Under den följande utredningen togs frågan upp vid det ordinarie sammanträdet med Ransbergs sockens kommunalfullmäktige i Mossebo skola den 19 april 1933. I protokollets 10:e paragraf redovisades de geografiska förhållandena och socknens stora ytvidd med sjön Örlen ungefär mitt i socknen. Det var i och för sig inte imponerande och postmästare Henning Carlander visade i sin utredning en ökning av postverkets utgifter på 753 kr 50 öre per år, om ansökan skulle bifallas. Han tillade emellertid följande:

"För att kunna kompensera Herr Kaminskys postala arbete samt för att icke uppväcka misstämning hos ortsbefolkningen, som väl känner till närliggande orters postala förmåner och helt naturligt önska en relativ likställighet i dylikt avseende, anser jag mig böra förorda en billigare form av postanstalt till allmänhetens betjänande, nämligen tillsättning av ett postombud i Hönsa by."

Motiveringen var måhända litet egendomlig men postdirektionen skrev i sin framställning till poststyrelsen att önskemålen om en fastare postal stödjepunkt syntes befogade. Postdirektionen beslöt den 27 juli 1933 att postombudet skulle inrättas med ett årsarvode av 240 kr till Sven Kaminsky. Det är osäkert från vilken tidpunkt det började fungera formellt, men i praktiken hade Kaminsky fungerat som sådant länge. Datumstämpeln levererades emellertid så att den kunde tas i bruk vid halvårsskiftet 1934.

Den 13 februari 1943 skrev Sven Kaminsky till Sveriges Poststationsförening och bad om hjälp att begära hos poststyrelsen att postombudet skulle statushöjas till poststation. Vid den följande undersökningen visade statistiken inte på tillräckligt underlag för en sådan höjning och på postdirektionens förslag lämnade poststyrelsen framställningen utan åtgärd.

Med allt mera effektiviserad lantbrevbäring visade sig postombudet så småningom ha spelat ut sin roll och det drogs in med november månads utgång 1954.